

Отже, варіювання назв – закономірний процес, зумовлений потребами суспільної та інтелектуально-культурної життєдіяльності людини, її перебуванням в соціумі.

Список використаних джерел

1. Беценко Т. Етюди з топонімії Сумщини. Походження географічних найменувань. Суми: Собор, 2001. 72 с.
2. Беценко Т.П. Лінгвістичне краєзнавство. Походження географічних назв Сумщини. Суми: Мрія-1, 2015. 180 с.
3. История городов и сел Украинской ССР. Сумская обл. К.: Главная редакция украинской советской энциклопедии, 1980. 698 с.
4. Коваль Я.П. Знайомі незнайомці. Походження назв поселень України. К.: Либідь, 2001. 304 с.
5. Кругляк Ю.М. Ім'я вашого міста. Походження назв міст і селищ міського типу Української РСР. К.: Наук. думка, 1978. 152 с.
6. Мурзаев Э.М. География в названиях. М.: Наука, 1982. 176 с.
7. Мурзаев Э.М. Словарь народной географической терминологии. М.: Мысль, 1984. 653 с.
9. Янко М.Т. Топонімічний словник України: словник-довідник. К.: Знання, 1998. 438 с.
10. Янко М.Т. Топонімічний словник-довідник Української РСР. К.: Рад. письменник, 1973. 179 с.

* * *

Беценко Тетяна Петрівна,

докторка філологічних наук, професорка кафедри української мови і літератури
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
(Суми, Україна)

Походження ойконіма Путивль (Сумська обл.)

Топонімікон - цікавий і водночас маловивчений фрагмент будь-якої системи мовних знаків. Як правило, топонімічний матеріал кожної культури поєднує універсальні закони творення назв та власне національні, що заховані в глибині віків. Так чи інакше всяка географічна назва - витвір мовномисленневої культури наших предків. Це зумовлює повсякчасний інтерес до географічних найменувань. Показовим є топонімікон Сумського регіону, на теренах якого спостережено багатівікове переплетення різних

культур, а отже, і мов, які залишили у спадок географічні найменування. Пізнання елементів «чужого» і «свого» у топонімічному просторі також виступає одним із суттєвих завдань сучасних пошуків.

Мета статті - з'ясувати імовірні шляхи виникнення назви Путивль; окреслити етимологію найменування.

Путивль – одне з найдавніших міст Сумщини. Місцевість навколо Путивля була заселена ще в IV тисяч. до н.е. Поблизу міста і на його території виявлені поселення епохи неоліту і бронзи, городище скіфського періоду, ранньослов'янські поселення перших століть н.е., а також сіверянське VIII-X ст.) і два давньоруські поселення (XI ст.), які поклали начало Путивлю.

Путивль розташувався на крайньому лівому фланзі Лівобережної оборонної системи, що сформувалася ще у додержавний період і потім розвинулася за сприяння князів Володимира, Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха. Путивль слугує стратегічно важливим пунктом загальнодержавної оборони Київської Русі від набігів степових кочівників. У XII ст. він був феодальною вотчиною новгород-сіверських князів Ольговичів і величезним містом Присейм'я.

Безупинні напади степових кочівників змусили князя Володимира попіклуватися про укріплення руських земель зі сходу та півдня. „Худо, что мало городов около Киева”, – сказав Володимир і „начал ставить города по Десне, по Устре (Остру), по Трубежеви и по Суле и по Стугне”, – так мовиться в Іпатіївському літописі. У літописній згадці хоч і не вказується безпосередньо на час заснування Путивля, проте історики схильні пов'язувати його виникнення з часами Володимира святого або Ярослава.

У минулому Путивль за значущістю виступав другим містом у Сіверській землі, яка почала відокремлюватися від Чернігівського князівства на межі XI-XII ст. Уперше Путивль згадується в Іпатіївському літописі 1146р. у зв'язку з міжусобицею князів Святослава Ольговича та Ізяслава Мстиславовича.

Путивль мав зв'язок з багатьма містами України та Росії. Ромоданівський шлях проходив від Путивля через Ромни – Лохвицю – Кременчук. Цей шлях виявився настільки зручним, що ним користувалися ще і на поч. XIX ст. З Путивля до Белгорода пролягала стара посольська дорога, що перетинала Ворсклу і Муравський шлях.

Путивль славний і тим, що неодноразово згадується у всесвітньо відомій пам'ятці поетичної творчості Давньої Русі – «Слові о полку Ігоревім».

З-поміж учених немає одностайної думки щодо пояснення семантики топоніма Путивль. Наприклад, на думку М.Т.Янка, назву Путивль треба виводити з урахуванням географічного розташування міста: Путивль знаходиться на шляху «із варяг у греки», тобто на роздоріжжі (рос. на перепутье, на пути) [14, с.122]. Відомо, що у Путивлі сходилися дороги, що вели на північний схід – у Володимиро-Суздальську землю, до Волги і на південний схід – у половецькі степи. Цю гіпотезу розглядає і О.Луговський, додаючи, що, можливо, топонім походить від гідроніма Путивлька – невеликої річечки, що нині зникла під землею.

Досить популярною і прийнятною була гіпотеза, згідно з якою топонім Путивль виводили від антропоніма Путим (скороченого варіанта імені від Путимир тощо): таке ім'я мав нібито новгородський князь, що заснував місто. Прихильники цієї гіпотези наводять варіанти імені князя: крім згаданого, – Путислав, Путива, Путимир, Путимисл тощо.

Аналогічні припущення подає А.Коваль у монографії «Знайомі незнайомці: походження назв поселень України»: «Можливо, – зазначає А.Коваль, – ім'я, від якого утворено назву міста, було Путив, Путивол» [3, с.229-230].

Ще інші дослідники (В.Ташицький, Т.Лукінова, З.Франко, О.Поспелов та ін.) припускають, що ойконім Путивль утворився від імені Путив за допомогою давнього праслов'янського форманта (суфікса) –ль (у дохристиянські часи існували такі імена, як Путив, Путивой, Путьша, Путьята; прізвище Путивлець Васко зустрічається у козацькому реєстрі).

На нашу думку, ойконім Путивль треба виводити від гідроніма Путивлька. Підтвердженням запропонованої гіпотези досить промовисто слугують міркування священника Іакова Левитського, викладені в його праці «Город Путивль». Він, зокрема, зазначає, що Путивль як фортеця, як оборонне укріплення виник на березі річки Путивльки: „Следовательно, первоначальное положение города нужно искать тамъ, где была крепость. Крепости ставили по близости къ рекам, для того, чтобы на случай осады иметь воду, проведену изъ реки въ тайном ходе, „въ тайнике” или въ «потайнике”. По имени реки, вблизи которых был построенъ городъ,

он получал часто и наименование [4, с.3]. Фортецю завжди будували поблизу водойми – для того, щоб на випадок осади мати воду, проведену з річки потайним ходом. Закономірно (і це підтверджують численні факти), що ім'я річок, поблизу яких будували місто, часто використовували для найменування останнього.

Іаков Левітський посилається на історичну згадку про містечко (городок) і фортецю, що їх подає в описі подорожі 1654р. патріарха Макарія його син, архідиякон Павло. Його думка така: «Город названъ «Путивлемъ» именно по близости его положения у речки Путивльки» [4, с.4].

Не можемо заперечити міркування Павла Аллепського, почути, напевне, ним від батька і підтримувані Іаковом Левітським – через те, що ці міркування не суперечать науковим підходам у поясненні витоків топонімів.

Топонім Путивль не поодинокий на терені України: пор. ойконім Путивці (село у Полтавській обл.), Путила (селище в Чернівецькій обл., що раніше звалось Путилів, Сторонець-Путилів, Путила-Сторонець, Сторонець: воно розташоване на р.Путила; Сторонець – притока р. Путили, селище вперше згадується у грамоті 1501р.).

Скажімо, назва с. Путила, як вважає М.Т.Янко, – від назви річки Путили [14, с. 122]. Окрім того, М.Т.Янко фіксує й інші топоніми з аналогічною основою: Путила – також назва правої притоки Черемошу (бас. Дунаю), Путня – права притока Вітниці (бас. Дністра). Очевидно, що ойконіми з аналогією топоосною мають безпосереднє відношення до гідронімів.

Вважаємо, що топонім (ойконім) Путивль – відгідронімного творення. Гідронім Путивлька логічно зіставляти з назвами р.р. Путна (бас. Тиси), Путня, Путола – в бас. Оки.

Походження гідроніма Путивлька пов'язуємо з апелятивом путь у значенні «діал. проточна вода», «течія» [5, с.469]. Підтвердженням слугують топонімічні матеріали Є.О.Черепанової. З-поміж мікротопонімів з топоосною путь дослідниця виявила такі одиниці: путаниця «урочище, що заливається весняною водою» (Чернігів, обл., Коропський р-н, с. Понорниця), Путивський спуск «гора, спуск до річки» (Чернігів обл., Новгород-Сіверський), Путимка – «джерело» (Сумська обл., Путивль), Путянський ліс – «ліс» (Сумська обл., Конотопський р-н, с.Бочечки), Путянський

шлях – «дорога» (Сумська обл., Конотопський р-н, с.Бочечки), Путаниця – «глибоке місце в річці» (Сумська обл., с. Добротове) [11].

У Словнику української мови, укл. Б.Д. Грінченком, наведено низку слів – апелятивів з основою *путь* : *пут* - «путь»; *путивець* – «проселочная дорога», ум. *путивчик*; *путимець* – «путивець»; *пуття* – «путь» [6, с. 502].

Як переконались, ойконім *Путивль* (це засвідчують словникові джерела) може мати зв'язок з апелятивами *путь* «дорога» і *путь* «течія». Перевагу віддаємо останньому, тому що існував гідронім *Путивлька*. Гідрооб'єкт набагато старший за поселення (а відповідно і його назву).

Закономірність щодо найменування поселення на основі гідроніма, поблизу якого розташовується останнє (пор. аналогічні випадки: *Полтава* – від *Лтава* (Олтава) – назви урочища вздовж річки; *Почаїв* – від *поча* (калюжа), пор.: *р.Почайна* у Києві; *Лохвиця* – від назви *р.Лохвиця* (локва - «калюжа»); *Золотоноша* від гідроніма *Золотоношка* та ін.), - доволі стійка й логічно мотивована у системі назовництва. Тому, за нашими переконаннями, ойконім *Путивль* походить від гідроніма - назви річки.

Отже, як мали змогу пересвідчитися, є всі підстави кваліфікувати, що топонім *Путивль* – вивідний від власної назви гідрооб'єкта.

Список використаних джерел

1. Беценко Т. Етюди з топонімії Сумщини. Походження географічних найменувань. Суми: Собор, 2001. 72 с.
2. История городов и сел Украинской ССР. Сумская обл. К.: Главная редакция украинской советской энциклопедии, 1980. 698 с.
3. Коваль Я.П. Знайомі незнайомці. Походження назв поселень України. К.: Либідь, 2001. 304 с.
4. Левитский И. Город Путивль (краснознавчий рукопис).
5. Мурзаев Э.М. Словарь народной географической терминологии. М.: Мысль, 1984. 653 с.
6. Словарь української мови за ред. Б.Д.Грінченко. К., 1909. Т.3.
7. Словник української мови: В 11 т. К.: Наук. думка, 1975-1985.
8. Терещенко А.Я. Город Путивль и его население во второй половине XIX – начале XX в. *Путивльський красназнавчий збірник*. Суми, 2005. Вип. 2. С. 84-99.

9. Тищенко К.М. Кельтські та іранські зв'язки топонімії Путивльщини. *Путивльський краєзнавчий збірник*. Суми: Унів. книга, 2008. Вип. 4. С. 12-27.
10. Черняков И. Путивль на перепутьях истории Украины и России. К.: Оптима, 2005. 232 с.
11. Черепанова Е.А. Микротопонимия Чернигово-Сумского полесья. Сумы, 1984. 457 с.
12. Черепанова Е.А. Народная географическая терминология Чернигово-Сумского полесья. Сумы, 1984. 275 с.
13. Янко М.Т. Топонімічний словник України : словник-довідник. К.: Знання, 1998. 438 с.
14. Янко М.Т. Топонімічний словник-довідник Української РСР. К.: Рад. письменник, 1973. 179 с.

* * *

Дарюга Едуард Васильович,

студент 4 курсу факультету історії та географії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (Полтава, Україна);

Рибачук Віктор Олексійович,

ст. викладач кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (Полтава, Україна)

Характеристика Ісуса Христа та інтерпретація християнства у філософії Ф. Ніцше

Ф. Ніцше – мислитель, який належить ХІХ ст., але котрий став сучасником ХХ ст. Розвиток філософії ХХ ст. визначається впливом його ідей і віщувань. У другій половині ХІХ ст. Ніцше передбачив жахливу картину сучасного світу: падіння культури – освіта піднімається пустим знанням; нудьга заглушається наркотиками усіх видів; духовність придушується шумом і гуркотом ілюзорного духу; усі говорять, але ніхто нікого не чує; головним змістом життя стає погоня за прибутком. Ніцше з жахом пише про те, чого ніхто не помічає головна подія – це те, що «Бог помер» (Ніцше (Т. 1), 1990, с. 125). Причиною духовної кризи є смерть Бога. Ніцше не говорить: «Бога нема», не говорить «Я не вірю у Бога», а спостерігаючи за буттям, виявляє вражаючий факт: помер Бог, і зміст сучасної епохи – наслідок цього факту. Відтепер західна цивілізація буде